

Sygn. akt I ACa 147/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Roman Dziczek

Sędziowie: Katarzyna Polańska - Farion

Anna Strączyńska (spr.)

Protokolant: Konrad Stanilewicz

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2020 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 3 grudnia 2018 r., sygn. akt I C 711/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od Skarbu Państwa – Ministra (...) na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Anna Strączyńska Roman Dziczek Katarzyna Polańska - Farion

Sygn. akt I ACa 147/19

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 07 kwietnia 2016 r. (...) Sp. z o.o. z siedzibą

w W. wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa – Ministra (...) kwoty 123.125,96 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 lutego 2016 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

W dniu 03 czerwca 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym.

W zarzutach od nakazu zapłaty Skarb Państwa – Minister (...) zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł

o uchylenie nakazu zapłaty i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa – Ministra (...) zwrotu kosztów procesu, a na rzecz Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej – zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Postanowieniem z dnia 19 marca 2018 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie

w charakterze pozwanego (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w W., która pomimo prawidłowego doręczenia odpisu pozwu i zawiadomienia o terminie rozprawy wyznaczonej na dzień 04 grudnia 2018 r., nie zajęła stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 03 grudnia 2018 r. (zaocznym wobec (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.) Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 03 czerwca 2016 r. (I Nc 144/16) w części - to jest co do roszczenia głównego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w punkcie drugim zasądził od strony pozwanej na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 8.756 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i w punkcie trzecim oddalił powództwo w stosunku do pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W..

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia:

Ministerstwo (...) jako zamawiający było stroną umowy zawartej w trybie zamówienia publicznego z (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. jako wykonawcami.

W dniu 17 maja 2012 r. (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. zawarły umowę konsorcjum

w celu wspólnej realizacji projektu obejmującego budowę oraz wdrożenie usługi migracji systemu (...) działającego w oprogramowaniu (...) oraz (...) wraz z dostawą licencji użytkowników dla obsługi zarządzania wnioskami i bazą wiedzy; usługi asysty wsparcia technicznego w ramach postępowania

w Ministerstwie (...); wraz z stanowiącymi jej integralną część aneksem nr (...)

z dnia 27 czerwca 2013 r. skreślającym § 3 ust. 4 lit. h) oraz dodającym w § 3 po ust. 4 ust. 4a w Umowie Konsorcjum, aneksem nr (...) z dnia 22 września 2014 r. zmieniającym § 3 ust. 4a Umowy Konsorcjum, aneksem nr (...) z dnia 1 października 2014 r. zmieniającym § 3 ust. 2 oraz § 3 ust. 4a Umowy Konsorcjum.

W związku z wygraniem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (...) oraz (...) działając w ramach Konsorcjum w dniu 09 października 2012 r. zawarło umowę ze Skarbem Państwa - Ministerstwem (...), której przedmiotem było zrealizowanie zamówienia. Po zawarciu Umowy o Zamówienie, Powód oraz (...) zawarli w dniu 10 października 2012 r. umowę realizacyjną, celem której było określenie wzajemnych zobowiązań członków konsorcjum wobec realizacji projektu z Umowy o Zamówienie.

Umowa konsorcjum oraz umowa realizacyjna ulegały zmianom w postaci:

- zmiana Umowy Realizacyjnej dokonana aneksem z dnia 01 października 2014 r., w wyniku której § 5 tej umowy otrzymał brzmienie: „Wszelkie prace związane z Zamówieniem i Kontraktem przypadające za okres od dnia 01 października 2014 r. zobowiązuje się wykonać wyłącznie (...), które jest także wyłącznie uprawnione do otrzymywania od zamawiającego wszelkich kwot wynikających z tego tytułu,

w związku z czym (...) nie jest uprawniona do otrzymywania wynagrodzenia z tego tytułu”

- zmiana Umowy Konsorcjum dokonana aneksem z dnia 01 października 2014 r., w wyniku której § 3 ust 2 otrzymał brzmienie „Strony zgodnie ustalają, że funkcje Lidera Konsorcjum będzie pełnić (...) sp. zo.o. z siedzibą w W.”, natomiast § 3 ust. 4a otrzymał brzmienie „Wszelkie rozliczenia oraz płatności Stron Konsorcjum z Zamawiającym z tytułu realizacji Kontraktu będą dokonywane przez Lidera. W związku z powyższym (...) zobowiązuje się udzielić (...) pełnomocnictw (...)”.

Ponadto umową z dnia 01 października 2014 r. (...) S.A. jako cedent bezwarunkowo dokonał cesji na rzecz Cesjonariusza Wierzytelności (...), rozumianej zarówno jako cesja wierzytelności istniejących na dzień zawarcia umowy, jak również wierzytelności przyszłych, jakie mogą przysługiwać Cedentowi wobec Zamawiającego w związku z realizacją Umowy o zamówienie, w szczególności roszczenia o zapłatę Wynagrodzenia (wymagalnego, niewymagalnego, jak również roszczenia z tego tytułu, które może powstać w przyszłości), roszczenia

o świadczenia uboczne w szczególności odsetki, roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, jakie służą lub mogą służyć Cedentowi w przyszłości wobec Zamawiającego w związku z realizacją Umowy o zamówienie, a Cesjonariusz przyjmuje Wierzytelności. Przelew następuje z chwilą zawarcia mniejszej umowy.

Wobec powyższego w całym 2015 roku (...) wystawiała faktury VAT za poszczególne prace, w tym: Faktura VAT nr (...) z dnia 05 stycznia 2015 r., Faktura VAT nr (...) z dnia 01 kwietnia 2015 r.; Faktura VAT nr (...) z dnia 08 lipca 2015 r., Faktura VAT nr (...) z dnia 08 października 2015 r. Należności za wszystkie faktury zostały zapłacone w całości na rzecz (...).

(...) po wykonaniu prac w okresie październik – grudzień 2015 r. wystawiła w dniu 12 stycznia 2016 r. fakturę nr (...) na kwotę 246.251,96 zł. Faktura nie została opłacona przez Skarb Państwa – Ministerstwo (...)

w całości, lecz w połowie. Połowa kwoty została przekazana na konto Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie P. T. w postępowaniu Km 124/15 prowadzonym z wniosku wierzyciela Banku (...) S.A. we W. przeciwko dłużnikowi (...) S.A. –

w wyniku zajęcia wierzytelności dokonanego w dniu 08 lutego 2016 r. (data wpływu do Ministerstwa (...) – 09 lutego 2016 r.). W dniu 10 lutego 2016 r. w/w kwota została przekazana na konto Komornika, który w dniu 11 lutego 2018 r. sporządził plan podziału w/w sumy pomiędzy wierzycieli w postępowaniach egzekucyjnych Km 969/15, Km 970/15, Km 971/15, Km 972/15.

W dniu 30 października 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, XX Wydział Gospodarczy, w sprawie XX GC 182/16 z powództwa a (...) spółki

z ograniczoną odpowiedzialnością w W. przeciwko (...) spółce akcyjnej w W., Bankowi (...) spółce akcyjnej z siedzibą we W. o zwolnienie zajętej wierzytelności spod egzekucji zwolnił od egzekucji wierzytelność należną powodowi (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. od Skarbu Państwa – Ministra (...) na podstawie Umowy nr (...) z dnia 09 października 2012 r. zawartej pomiędzy Konsorcjum (...) i (...) Skarbem Państwa – Ministerstwem (...) w wysokości 123.125,96 zł objętej fakturą (...) z dnia 12 stycznia 2016 r., zajętej w ramach prowadzonego postępowania egzekucyjnego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie P. T. z wniosku Banku (...) spółki akcyjnej we W. przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W..

Powyższy stan faktyczny był niesporny pomiędzy stronami. Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny w oparciu o dowody w postaci dokumentów dołączonych do pozwu i odpowiedzi na pozew oraz składanych w toku procesu pism procesowych, których żadna ze stron nie kwestionowała. Ponadto Sąd oparł się na dowodach zgromadzonych w aktach sprawy XX GC 128/16, jak też Km 124/15.

Okolicznością sporną była kwestia skuteczności zmiany lidera konsorcjum i skuteczność cesji wierzytelności pomiędzy członkami konsorcjum względem Skarbu Państwa – Ministra (...), który kwestionował fakt, że przed dokonaniem zajęcia wierzytelności w postępowaniu Km 124/15 wiedział o dokonanej zmianie. W ocenie Sądu takie twierdzenie nie znajduje oparcia w materiale dowodowym, albowiem przedstawione przez powoda faktury ze stycznia 2015 r., kwietnia 2015 r., lipca 2015 r. i października 2015 r. wraz z potwierdzeniami zapłaty dowodziły, zdaniem Sądu, że pozwany nigdy nie kwestionował skuteczności zmiany lidera konsorcjum oraz podmiotu uprawnionego do wypłaty wynagrodzenia. Skutkiem tego było uiszczenie całości wynagrodzenia na konto (...).

W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości, wobec czego w oparciu o art. 496 k.p.c. w punkcie 1 wyroku nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym został utrzymany w części, tj. w zakresie roszczenia głównego oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od powyższej kwoty. Wobec uwzględnienia powództwa w całości w stosunku do Skarbu Państwa – Ministra (...), powództwo w stosunku do (...) S.A. z siedzibą w W. podlegało oddaleniu w całości, przy czym wyrok w tym zakresie ma charakter zaoczny, albowiem spełniły się przesłanki przewidziane w art. 339 § 1 k.p.c.

Sąd wskazał przede wszystkim, że pozwany nie zwolnił się z obowiązku uiszczenia kwoty stanowiącej połowę należności wynikającej z faktury (...) z dnia 12 stycznia 2016 r. na rzecz powoda. Okoliczność, że powyższą należność przekazał na konto Komornika Sądowego w wyniku realizacji zajęcia wierzytelności w postępowaniu egzekucyjnym z wniosku Banku (...) S.A.

z siedzibą we W. przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. nie prowadzi do uznania, że doszło do spełnienia świadczenia względem wierzyciela, któremu ta wierzytelność przysługiwała, to jest (...) z o.o. z siedzibą w W..

Jak bowiem wynika z ustaleń stanu faktycznego, umową z dnia 01 października 2014 r. (...) S.A. jako cedent bezwarunkowo dokonał cesji na rzecz Cesjonariusza Wierzytelności (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W., rozumianej zarówno jako wierzytelności istniejące na dzień zawarcia umowy, jak również wierzytelności przyszłe, jakie mogą przysługiwać Cedentowi wobec Zamawiającego w związku z realizacją Umowy o zamówienie, w szczególności roszczenia o zapłatę Wynagrodzenia (wymagalnego, niewymagalnego, jak również roszczenia z tego tytułu, które może powstać w przyszłości), roszczenia

o świadczenia uboczne w szczególności odsetki, roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, jakie służą lub mogą służyć Cedentowi w przyszłości wobec Zamawiającego w związku z realizacją Umowy o zamówienie, a Cesjonariusz przyjmuje Wierzytelności. Umowa cesji została zawarta przed dokonaniem zajęcia wierzytelności w toku postępowania egzekucyjnego, wobec czego pozwany był obowiązany zapłacić całość należności wynikającej ze spornej faktury na rzecz powoda.

W ocenie Sądu nie miało przy tym znaczenia, że w § 10 ust. 12 w zw. z § 20 ust. 5 umowy realizacyjnej zastrzegł, że skuteczność cesji jest uzależniona od zgody zamawiającego, bowiem zgoda ta jest wymagana wyłącznie sytuacji, gdy przeniesienie następuje na rzecz „osoby trzeciej”. Umowa cesji z dnia 01 października 2014 r. nie dotyczyła natomiast przeniesienia wierzytelności na rzecz osoby trzeciej, lecz na członka konsorcjum, wobec czego dla jej skuteczności zgoda nie była wymagana.

Sąd Okręgowy przypomniał, że zgodnie z treścią art. 509 i nast. k.c, wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią, chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa. Co prawda w przypadku przelewu wierzytelności, po stronie cedenta powstaje obowiązek zawiadomienia dłużnika, to jednak uchybienie temu obowiązkowi, nie wpływa na ważność cesji. W dalszym ciągu, o ile umowa cesji jest ważna, to aktualnym wierzycielem jest nabywca, z tym że w przypadku spełniania świadczenia przez dłużnika na rzecz zbywcy wierzytelności, czynność ta odniesie skutek wobec nabywcy wierzytelności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 768/04 cytowany również w uzasadnieniu wyroku w sprawie XX GC 182/16). Czyniąca zadość wymaganiom przepisów k.c. umowa przelewu wierzytelności wywiera skutek zarówno w stosunku do cedenta i cesjonariusza, jak

i dłużnika oraz innych osób trzecich. Zgodnie z art. 510 k.c, wierzytelność istniejąca, objęta umową przelewu, przechodzi z cedenta na cesjonariusza ze skutkiem wobec dłużnika i innych osób trzecich z chwilą zawarcia tej umowy. Odnosnie wierzytelności przyszłej – tak, jak w niniejszej sprawie - wierzytelność taka, stanowiąca przedmiot umowy przelewu, może przypaść cesjonariuszowi z wszystkimi tego skutkami dopiero w chwili jej powstania. Jeżeli więc w chwili powstania wierzytelności spełnione są wszystkie wymagane przez kodeks cywilny przesłanki skuteczności przelewu, wierzytelność ta przypada cesjonariuszowi – w niniejszej sprawie powodowi, ze wszelkimi tego następstwami dotyczącymi dłużnika i innych osób trzecich.

W ocenie Sądu Okręgowego żaden z podnoszonych w zarzutach od nakazu zapłaty oraz dalszych pismach procesowych argumentów nie mógł skutkować oddaleniem powództwa. W szczególności Sąd uznał, że dokonywanie płatności wynikających z faktur VAT nr (...) z dnia 05 stycznia 2015 r., nr (...) z dnia 01 kwietnia 2015 r.; nr (...) z dnia 08 lipca 2015 r., nr (...) z dnia 08 października 2015 r. wraz z potwierdzeniami transakcji z dni: 02 lutego 2015 r., 29 kwietnia 2015 r., 08 sierpnia 2015 r. i 10 listopada 2015 r. w całości na rzecz powoda, wskazywało, że pozwany nigdy nie kwestionował skuteczności zmiany lidera konsorcjum oraz podmiotu uprawnionego do wypłaty wynagrodzenia

oraz cesji wierzytelności na rzecz powoda. Skutkiem tego było uiszczanie całości wynagrodzenia na konto (...). Sąd uznał, że powyższe czyni zarzut braku wiedzy o przelewie za niewykazany.

Sąd I instancji wskazał także, że z uwagi na przelew wierzytelności dokonany w całości na rzecz powoda, bez znaczenia pozostają rozważania pozwanego na temat solidarności biernej wykonawców wynikającej z art. 141 prawa zamówień publicznych, jak też zarzuty wywodzone z art. 379 k.c. Bez wpływu na treść rozstrzygnięcia pozostają zarzuty dotyczące braku należytej staranności po stronie powoda w doborze partnera konsorcjum.

Wobec powyższych rozważań Sąd uznał, że wierzycielem z tytułu zawartej umowy realizacyjnej pozostaje wyłącznie powód od dnia cesji wierzytelności, wobec czego wszelkie późniejsze należności winny być spełnione na jego rzecz – w tym należność objęta niniejszym pozwem wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, zasądzonymi w oparciu o art. 481 § 1 k.c.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Z wydanym wyrokiem nie zgodziła się strona pozwana, która wywiodła apelację, zaskarżając orzeczenie w całości i wskazując na:

1) mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy naruszenia prawa procesowego, t.j.:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zebranego materiału dowodowego i brak wszechstronnego rozważenia dowodów przez wadliwe przyjęcie, że z faktur VAT nr (...) z dnia 05 stycznia 2015 r., nr (...) z dnia 01 kwietnia 2015 r.; nr (...) z dnia 08 lipca 2015 r., nr (...) z dnia 08 października 2015 r. wraz z potwierdzeniami transakcji z dni: 02 lutego 2015 r., 29 kwietnia 2015 r., 08 sierpnia 2015 r. i 10 listopada 2015 r. można wywieść, iż pozwany nie kwestionował skuteczności zmiany lidera konsorcjum i podmiotu uprawnionego do wypłaty, podczas, gdy pozwany czynił to wyraźnie i nie posiadał wiedzy o cesji wierzytelności przed dniem zapłaty na rzecz komornika,

- błędne przyjęcie, że pozwany posiadał wiedzę o cesji wierzytelności przed dniem zapłaty połowy wynagrodzenia na rzecz komornika,

- nietrafne przyjęcie, że z faktu zapłaty za wcześniejsze faktury można wyprowadzić wniosek, iż Zamawiający miał wiedzę na temat zmiany lidera konsorcjum i co do cesji,

- art. 233 § 2 k.p.c. przez jego niezastosowanie i niedokonanie oceny znaczenia nieprzedstawienia przez powoda poinformowania Skarbu Państwa o cesji, co skutkowało wyłączeniem odpowiedzialności pozwanego za zapłatę kwoty 123.125,96 zł do komornika,

- art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. oraz art. 233 § 2 k.p.c. przez ich niezastosowanie i niedokonanie oceny znaczenia nieprzedstawienia poinformowania pozwanego o cesji, podczas, gdy ciężar dowodu spoczywał na powodzie, co oznacza, zgodnie z art. 512 k.c., że dokonanie zapłaty na rzecz poprzedniego wierzyciela ma skutek względem nabywcy

2) naruszenie prawa materialnego, tj.

- art. 509 k.c. polegające na przyjęciu, że nie ma znaczenia brak zgody na cesję, podczas, gdy członkowie konsorcjum to „osoby trzecie” w rozumieniu umowy i zgoda na przelew wierzytelności była niezbędna,

- art. 65 § 1 i 2 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i dokonanie wykładni tekstu umowy cesji wierzytelności poprzez zupełne pominięcie tego, że Cedent zobowiązał się do zawiadomienia Zamawiającego o cesji, co doprowadziło Sąd do błędnego wniosku, że pozwany miał wiedzę o cesji,

- art. 65 § 2 k.c. w zw. z § 10 ust. 12 i § 20 ust. 5 umowy zawartej między Skarbem Państwa a konsorcjum przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że spółki (...) oraz (...) mogły zmienić umowę realizacyjną i umowę konsorcjum oraz aneksami do nich obowiązki wynikające z umowy z dnia 09 października 2012 r. i z oferty,

w ten sposób, że tylko (...) stał się wykonawcą umowy, co narusza art. 144 ust. 1 i 2 prawa zamówień publicznych i jest niezgodne ze złożoną przez wykonawców ofertą,

- art. 144 ust. 1 i 2 ustawy prawo zamówień publicznych i uznanie przez Sąd, że zmiana umowy konsorcjum i umowy realizacyjnej wywarły skutek wobec Skarbu Państwa, jak i że taki skutek wywarła umowa cesji, o której informacja została pozwanemu doręczona w dniu 10 marca 2016 r., podczas, gdy dokonanie istotnej zmiany umowy jest nieważne i to samo dotyczy cesji bez zgody pozwanego,

- art. 512 k.c. i przyjęcie, że zapłata przez Skarb Państwa za poprzednie 4 faktury dokonana na rzecz (...) dowodzi, że pozwany nie kwestionował zmiany lidera,

- art. 139 prawa zamówień publicznych przez przyjęcie nietrafnego wniosku, że ustalenie, iż konieczna jest zgoda pozwanego na cesję nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia,

- art. 144 ust. 1 i 2 w brzmieniu na datę zawarcia umowy tj. 09 października 2012 r. w zw. z art. 23 ust. 1 i 2 prawa zamówień publicznych przez ustalenie, że zmiany w umowie konsorcjum są zgodne z przepisami, tymczasem są one nieważne i bezskuteczne względem pozwanego,

- art. 512 k.c. w zw. z art. 379 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że umowa cesji wywiera skutek od 01 października 2014 r., w sytuacji, gdy zawiadomienie o cesji Ministerstwo otrzymało 10 marca 2016 r., a zajęcie wynagrodzenia przez Komornika dokonane zostało w dniu 30 listopada 2015 r., natomiast zapłata za wcześniejsze faktury nastąpiła w sytuacji, gdy nie było jeszcze zajęcia wynagrodzenia.

W oparciu o powyższe zarzuty strona pozwana wniosła o zmianę wyroku i uchylenie nakazu zapłaty w całości oraz oddalenie powództwa wraz z zasądzeniem kosztów procesu za obie instancje.

Powód wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja wywiedziona przez stronę pozwaną jest niezasadna.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny podkreśla, że akceptuje w pełni i przyjmuje za swoje ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy, uzupełniając je jedną kwestią, a mianowicie faktem, że strona powodowa dokonała zawiadomienia Skarbu Państwa – Ministra (...) o zmianie wierzyciela i zawartej umowie cesji

w dniu 10 marca 2016 r. Takie ustalenie jest konieczne dla dalszych rozważań, a nie wynika ono wprost z uzasadnienia Sądu Okręgowego, zaś data doręczenia zawiadomienia jest niekwestionowana przez stronę powodową, na której spoczywał obowiązek wykazania tej okoliczności.

Pomimo akceptacji ustaleń, nieco odmienna jest ocena prawna dokonana przez Sąd II instancji, co jednak nie przekłada się na zmianę orzeczenia na korzyść apelującego, choć stwierdzić trzeba, że część zarzutów jest trafna, w tym w szczególności zarzuty dotyczące oceny dokonania cesji.

Sąd Apelacyjny zgadza się z ogólną konkluzją wynikającą z uzasadnienia, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie i że pozwany nie zwolnił się z obowiązku uiszczenia zapłaty kwoty 123.125,96 zł, stanowiącej połowę należności określonej fakturą VAT nr (...) z dnia 12 stycznia 2016 r., a przekazanie tej należności na konto Komornika Sądowego prowadzącego egzekucję przeciwko (...) nie oznaczało spełnienia świadczenia na rzecz właściwego wierzyciela. Odmienna ocena dotyczy jednak uprawnienia powoda do wystąpienia z powództwem, które nie jest oparte o przelew wierzytelności, ale o umowę zawartą ze stroną pozwaną. Legitymacja powoda pochodzi zatem nie z umowy cesji, ale wprost z kontraktu łączącego strony.

Nie można zgodzić się z zarzutem naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. i twierdzeniem, że Sąd Okręgowy w sposób dowolny ocenił dowody w postaci faktur VAT nr (...) z dnia 05 stycznia 2015 r., nr (...) z dnia 01 kwietnia 2015 r.; nr (...) z dnia 08 lipca 2015 r., nr (...) z dnia 08 października 2015 r. wraz z potwierdzeniami transakcji z dni: 02 lutego 2015 r., 29 kwietnia 2015 r., 08 sierpnia 2015 r. i 10 listopada 2015 r. Dokumenty te były wystawiane wyłącznie przez (...), który na daty ich wystawienia pełnił rolę lidera konsorcjum. Strona pozwana nigdy nie zakwestionowała skutecznie żadnego z aneksów do umowy konsorcjum i umowy realizacyjnej, a miała pełną wiedzę o ich zawieraniu. Co więcej, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zmiana umowy konsorcjum i umowy realizacyjnej nie pociągała za sobą konieczności zmiany umowy zawartej w dniu 09 października 2012 r., czyli zawartej w wyniku rozstrzygnięcia postępowania przetargowego. Aneksy do umowy konsorcyjnej i umowy realizacyjnej nie były w rozumieniu ustawy o zamówieniach publicznych, w szczególności art. 144 w/w ustawy, zmianami istotnymi. Umowa konsorcyjna przewidywała sposób rozliczania się między sobą pomiędzy konsorcjantami, wśród których początkowo liderem była spółka (...), a następnie nastąpiła zmiana na (...), które też wskazało, że jest jedynym wykonawcą prac z etapu II. Umowa o usługę może uwzględniać postanowienia umowy konsorcjalnej, ale jeśli przewiduje inne niż przyjęte w umowie konsorcjalnej zasady wypłacania wynagrodzenia, to te zasady są wiążące w stosunku zewnętrznym, a rozliczenie uczestników konsorcjum pozostaje ich sprawą, w ramach stosunku wewnętrznego.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku II CSK 562/17 z dnia 06 lipca 2018 r. podkreślił, że umowa z pozwanym - z uwagi na jego status i zaangażowanie środków publicznych w proces jej wykonania – została zawarta w reżimie ustawy z 29 stycznia 2004 r. o zamówieniach publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1579; dalej: „u.z.p.”), która to ustawa formalizuje przebieg czynności poprzedzających zawarcie umowy, wymaga weryfikowania kwalifikacji podmiotów, z którymi umowa zostanie zawarta (m.in. art. 22-22d u.z.p.) i nie pozwala na swobodną zmianę treści takiej umowy. Przedmiot niektórych umów zawieranych w reżimie ustawy o zamówieniach publicznych jest na tyle skomplikowany, że pojedynczy wykonawca może - w świetle wymagań określonych przez zamawiającego – nie mieć zdolności do ubiegania się o ich zawarcie. Dla zwiększenia konkurencyjności na rynku, ale i jego otwarcia dla większej liczby podmiotów zabiegających o udzielenie im zamówień publicznych, w art. 23 ust. 1 i 3 u.z.p. ustawodawca postanowił, że wykonawcy mogą wspólnie ubiegać się o udzielenie zamówienia, a wówczas przepisy dotyczące wykonawcy w zamówieniach publicznych stosuje się do nich odpowiednio. Zasady współdziałania wykonawców zabiegających o zawarcie z nimi umowy w reżimie ustawy o zamówieniach publicznych, a następnie wspólnie tę umowę wykonujących, ustalane są przez nich w umowach o współpracę, zwanych zwykle umowami konsorcjalnymi.

Z kolei w postanowieniu z dnia 06 marca 2015 r., III CZP 113/14 (nieopubl.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że „umowy o wspólne przedsięwzięcie (joint venture) obejmują zróżnicowane formy kooperacji gospodarczej. Konsorcjum należy do tych organizacji przedsiębiorców, ukształtowanych w praktyce obrotu, które zawiązywane są dla osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego, ale nie stanowią odrębnych podmiotów prawa i nie mają osobowości prawnej”; „podstawą ich powołania jest umowa o wspólne działanie (tzw. konsorcjalna), przy zawieraniu której strony w szerokim zakresie, uwzględniając indywidualne potrzeby oraz charakter przedsięwzięcia, korzystają ze swobody kontraktowej i nie są związane wymogiem zachowania jednolitej formy organizacyjno-prawnej (art. 353¹ k.c.); konsorcja na ogół mają być tymczasowe, gdyż powoływane są do realizacji jednego lub kilku zadań w oparciu o zasadę wspólnych korzyści i ryzyka. Jeden z ukształtowanych w doktrynie, ale przydatnych w praktyce, podziałów tych organizacji odróżnia konsorcja zewnętrzne, w tym jawne wobec osób trzecich (w zasadzie wszyscy działają we wspólnym imieniu i na wspólną odpowiedzialność, z tym że możliwe jest udzielenie pełnomocnictwa dla jednego z członków, a wiodący uczestnik konsorcjum może pełnić rolę lidera) lub niejawnie (członków łączy tylko więź wewnętrzna, na zewnątrz występuje jeden podmiot w imieniu własnym i jako zastępca pośredni), albo wewnętrzne, których funkcja ogranicza się do koordynowania działań poszczególnych uczestników występujących samodzielnie”. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy podkreślił, że zróżnicowanie stanów

faktycznych i prawnych uniemożliwia jednolitą kwalifikację prawną konsorcjum. W innych orzeczeniach (por. wyroki z dnia 20 listopada 2014 r., V CSK 177/14, z dnia 09 lipca 2015 r., I CSK 353/14, nieopubl.)

W przepisie art. 23 ust. 2 u.z.p. ustawodawca dał wyraz temu, że wymaga od podmiotów wspólnie zabiegających o udzielenie im zamówienia publicznego, aby - przy zachowaniu możliwości w zasadzie swobodnego określenia wzajemnych relacji – swoje stosunki z zamawiającym oparły na umocowaniu jednego (lidera konsorcjum) do reprezentowania pozostałych w postępowaniu o udzielenie zamówienia albo reprezentowania ich w postępowaniu i zawarciu umowy w sprawie zamówienia publicznego. Tak też stało się w niniejszej sprawie – mamy do czynienia z tzw. konsorcjum scentralizowanym, gdzie wszelkie czynności na zewnątrz, wykonuje względem zamawiającego lider konsorcjum. Początkowo liderem tym była spółka (...), a następnie strona powodowa.

Sąd Najwyższy przypomniał też w uzasadnieniu sprawy II CSK 562/17, że według art. 354¹ k.c. dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje – także w sposób odpowiadający tym zwyczajom. Przepis ten dotyczy zobowiązań wynikających z różnych źródeł, z których jednym są umowy. Charakterystyczną cechą zobowiązań mających źródło w umowie jest to, że ich strony mogą swobodnie i samodzielnie, przy uwzględnieniu jednak bezwzględnie obowiązujących przepisów ustawy, ukształtować treść stosunku prawnego, który ma ich połączyć. Każda ze stron umowy (zwłaszcza zawieranej w profesjonalnym obrocie) musi we własnym zakresie zadbać o nadanie jej takiej treści, jaka możliwie najlepiej będzie realizować jej interesy, a po ustaleniu w umowie zaciąganych na jej podstawie zobowiązań może oczekiwać, że kontrahent wykona własne zobowiązania zgodnie z treścią umowy. Co do zasady umowy zawierane przez strony mogą być przez nie zmieniane, i to nawet już po przystąpieniu do ich wykonywania. Jeśli ustawodawca ogranicza lub nawet wyłącza możliwość dokonywania zmian niektórych umów, to dzieje się to nie bez przyczyny. W takim przypadku odwołanie się do ogólnie sformułowanych w art. 354¹ k.c. dyrektyw wykonywania zobowiązań, w celu usprawiedliwienia innego postępowania niż zgodny z treścią zawartej umowy i uznania go za wykonywanie umowy, mogłoby naruszać standard jej niezmienności. Ustawodawca nie wykluczył w żadnym z przepisów możliwości dokonania zamiany lidera. Tak też stało się w tej sprawie, bowiem od daty zawarcia aneksu nr (...) zadania lidera zaczęła wykonywać powodowa spółka w miejsce dotychczasowego (...). Krajowa Izba Odwoławcza w wyroku z dnia 09 lipca 2018 r. wskazała, że zmiana lidera konsorcjum po złożeniu oferty jest zgodna z prawem zamówień publicznych pod warunkiem, że skład konsorcjum pozostaje ten sam.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 17 września 2008 r., III CSK 119/08, OSNC 2009, z. 9, poz. 130 Sąd Najwyższy wskazał, że wewnętrzny podział robót między poszczególnych konsorcjantów pozostaje już sprawą obojętną dla zamawiającego, ponieważ może on oczekiwać od uczestników konsorcjum wykonania całego zadania inwestycyjnego.

W niniejszej sprawie strony wyraźnie postanowiły w § 10 ust. 6 umowy z dnia 09 października 2012 r., że płatności za etap II umowy nastąpią „w terminie 30 dni, licząc od dnia dostarczenia Zamawiającemu prawidłowo wystawionej faktury, przelewem na rachunek bankowy Wykonawcy wskazany w fakturze”, a w ust. 12, że „wierzytelności wynikające z niniejszej umowy z wykonawcą nie mogą być przenoszone na osoby trzecie bez pisemnej zgody Zamawiającego, pod rygorem nieważności”.

Treścią zobowiązania pozwanego było uiszczenie wynagrodzenia, zarówno częściowego, jak i końcowego, na podstawie faktur wystawianych przez lidera konsorcjum. Należy podkreślić to, na co zwrócił uwagę Sąd Okręgowy, że strona pozwana nigdy nie zakwestionowała zmiany lidera i prawidłowości odbioru prac z etapu II oraz wystawienia w związku z powyższym faktury VAT - faktura wystawiona została przez aktualnego lidera konsorcjum i jako sposób zapłaty został wskazany rachunek spółki (...). I tylko w ten sposób, tj. płacąc całą należną kwotę z faktury 246.251,93 zł na konto powoda, dłużnik czyli pozwany, mógł się zwolnić ze swojego zobowiązania. Takie rozumowanie, jakiego dokonał Sąd I instancji, czyli przyjęcie, że zapłata za cztery poprzednie, tak samo wystawione faktury było zachowaniem prawidłowym, jest trafne i logiczne. Jeśli Skarb Państwa nie zgadzał się ze zmianą lidera

i sposobem rozliczenia wewnętrznego pomiędzy konsorcjantami i uważał je za sprzeczne z główną umową, to miał czas, aby zareagować na nieprawidłowości przy każdej z czterech wcześniej wystawionych faktur. Skoro tak się nie stało, należy uznać, że Ministerstwo (...) zaaprobowало taki sposób rozliczania się z konsorcjum, jaki został mu zaproponowany na skutek zawartych aneksów.

Zgodzić można się natomiast z zarzutem naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że pozwany posiadał wiedzę o cesji. Słusznie strona pozwana wskazuje na przepis art. 512 k.c. w zw. z art. 379 k.c., że wobec braku wiedzy o cesji spełnienie świadczenia na ręce poprzedniego wierzyciela byłoby skuteczne. Nie może być wątpliwości, że żaden z członków konsorcjum nie poinformował zamawiającego o dokonaniu w dacie 01 października 2014 r. przelewu wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za wykonywane prace. A skoro tak, to Ministerstwo miało obowiązek spełnienia świadczenia zgodnie z umową – na rzecz lidera konsorcjum, co nie oznacza, że zapłata Komornikowi była zachowaniem prawidłowym.

Sąd Apelacyjny na marginesie wskazuje tylko, że brak zgody Zamawiającego na cesję w tej sprawie nie miał znaczenia, bowiem doszło do przelewu pomiędzy członkami konsorcjum, czyli nie na rzecz osoby trzeciej, ale na rzecz jednej ze stron umowy. Brak zawiadomienia o tej czynności spowodował jednak, że Skarb Państwa nie miał wiedzy o cesji i nie miał w związku z powyższym obowiązku działania na rzecz nowego wierzyciela z tej przyczyny (miał z bowiem obowiązek zapłaty na rzecz powoda z racji zmiany lidera).

Prawidłowo zatem interpretuje umowę strona powodowa wskazując, że miała wraz z drugim członkiem konsorcjum prawo dokonania zmiany umowy konsorcyjnej i realizacyjnej i prawo do oczekiwania, że zobowiązanie zostanie spełnione zgodnie z umową.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie doszło do naruszenia przepisów art. 139 ani art. 144 ustawy prawo o zamówieniach publicznych, ponieważ zmiany w umowie konsorcjum i w umowie realizacyjnej były dopuszczalne, nie wymagały zgody Zamawiającego, zatem były również wobec niego ważne i skuteczne. Strona pozwana nie zakwestionowała żadnego z aneksów do umów konsorcyjnej i realizacyjnej, ani wystawianych faktur za odebrane prace. O czym świadczy też to, że cztery razy Skarb Państwa zrealizował zapłatę na rzecz nowego lidera, co czynił zgodnie z wystawionymi fakturami.

Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że Skarb Państwa w ogóle nie był trzeciodłużnikiem i nie miał obowiązku realizowania zajęcia komorniczego, o czym świadczy pośrednio również okoliczność, że należność z tytułu wynagrodzenia przysługująca spółce (...) została zwolniona spod egzekucji w odrębnym postępowaniu sądowym.

Mając na uwadze powyższe, SA orzekł jak w sentencji, działając na podstawie przepisu art. 385 k.p.c.

Konsekwencją rozstrzygnięcia jest orzeczenie o kosztach postępowania, oparte o art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. na zasądzona w punkcie drugim wyroku kwotę złożyły się koszty zastępstwa procesowego zawodowego pełnomocnika strony powodowej, ustalone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości obowiązującym w dacie wniesienia apelacji, jako wartość $\frac{3}{4}$ minimalnej stawki należnej w tego rodzaju sprawie i przy tak podanej wartości przedmiotu zaskarżenia.

Anna Strączyńska Roman Dzięczek Katarzyna Polańska-Farion